

כאמ"ל רש"י

פ"ק דאורייתא

Maximal + Minimal Ways of Doing MISA

500

והחשבה מעלת בן והתניא יצאו שירים והקטרת אימורין שאין מעבין את הכפרה
 שאין מחשבה מעלת בן כי תניא היה בשלש מתנות שבחטאת. מבואר בזה.
 שבשפית שירים ובהקטרת אימורין אין מחשבת פיגול מועלת. משום שאין
 מעבין את הכפרה. ולכאורה מצונו בכמה מקומות שמעול מחשבת פיגול גם
 בעבודת שאין מעבבות את הכפרה: א) שנית למעלה: השוחט צריך שיקבל את
 מ' דמו של פר. וכתבו הראשונים שאין זה אלא למצוה, ודמיעבד אם לא קיבל את
 מ' הדם - הונח כשר. וכתבו גדולי האחרונים, שיכול לפגל גם לאחר שיקבל בד'
 שער הוא, הרי שגם בעבודת קבלת כל הדם, אפשר לחשב מחשבת פיגול. ב)
 בשרת אחיעזר" יצא לרן, אם אפשר לחשב מחשבת פיגול בשחיטת המיעוט בתרא
 לאחר ששחט את רוב הסימנין, הרי שאף שמקצת שחיטה זו אינו מעבב. מסתפק
 והאיעזר אם מחשבת פיגול מעיל בו, ולכאורה כיון שאינו מעבב את הכפרה, הדין
 חזון שאין המחשבה תעיל בו. ג) שנית הרמב"ם הוא, שגם אם הולך את הדם
 שלא לצד המזבח, חשב מחשבת פיגול בהולכה זו, שהוכח מתפגל, ולכאורה
 הולכה זו שאינה לצד המזבח בודאי שאינה מעבבת את הכפרה, שהרי אין שום
 יחוד בה, ואם כן כיצד המחשבה בה פוסלת.

מחשבה מעלת בן והתניא יצאו שירים והקטרת אימורין שאין מעבבין את הכפרה שאין מחשבה מעלת בן

כאמ"ל רש"י
 פ"ק דאורייתא

36

ותוקעים ומריעין כשהן עומדין. תימה מאי קטבר מסום בל
 קסוף וכו' סימל כיון דכבר יצא כוה"ל שאלו שאלו מסמ
 ולא עבר אל המריץ כסוף רחום כד (קמ"ד מ"ב) נ"ו
 נרמח סגים ורן מסוף ברמח אחס מפל מסום ולא עבר עליה
 ותימה כיון דאלו מאמר ליה לטורא
 אריסא הדי מנרן לה היג' א'
 מרתי ליה לטורא הדי מקל לה ר"ל
 ולו ע"ד בל מסוף פפסימ' מטה
 אחת ב' פפסימ' בנת כה א"ל מנרן
 וחד ומנרן לוח ונטל וכן תוקע
 || מסל ולנב ונב ונטל וכן תוקע
 ותור ותוקע וכו' מתעט כבוד נמי
 א"ל טמן בק"ל אחד ב' פפסימ' א"ל א'
 בל תוקע

4) ש"ת ר"ה

ש"ת ר"ה 36

למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין
 ותוקעין... כשהן עומדין כדי לערבב את
 השטן... הקשו בתוספות... והא קא עבר
 משום בל תוסף. ואי אפשר לתרץ דכיון
 דתקע והריע כשהן יושבין יצא*. ואחר כך
 הוה ליה כעבר זמניה* ואסיק רבא לקמן
 כשיליה ראורו בית דין... דשלא בזמנו לעבור
 בעי כונה*. דהכא נמי מתברין הוא למצוה...
 והילכך יש* משום בל תוסף. והם ז"ל תירצו,
 דלא שייך בל תוסף בעשיית המצוה שתי
 פעמים. ובכרבת* כהנים נמי אפי' מברכין* כמה
 פעמים ביום לציבור אחד אין זה בל תוסף, אלא
 אם כן תוסף ברכה אחת משלו כגון, ה' אלהי
 אבותיכם יוסף עליכם וכיוצא בו. וכן אם נטל
 לולב חזרו ונטל ביום, או אכל מצה וחזרו ואכל
 כמה פעמים ביום אחד אין זה בל תוסף. וכן
 הניחין כמתנה אחת אם נתן כאותו קרן אפי'
 מאה פעמים ליכא משום בל תוסף. והכא נמי
 אם תקע חזרו ותקע אפי' מאה פעמים באותו
 יום*. ואפי' מתברין למצוה ליכא משום בל
 תוסף. והם ז"ל טרחו להעמיד שיטה זו ולא
 עלתה יפה כדמיי. ומסתברא דלא קשה
 כלל, דלא אמרו התם דאיכא משום בל
 תוסף אלאי במה שהוא מוסף מדעת

עצמו, כגון כהן שהוסיף ברכה משלו, ואי
 נמי ישן בשמיני בסוכה במתכוין למצוה,
 אי* נמי במה שארע* שנתערב מהי* אחת
 במתן ארבע* וכיוצא באלו. אבל במה
 שעמדו חכמים ותקנו לצורך אין כאן בל
 תוסף, דכבר אמרה תורה... על פי התורה
 אשר יורוך... ותדע לך, דהא שמיני של
 סוכה בזמן הזה מצוה של דבריהם,
 וישנן ואוכלין... בה למצוה, ואעייג
 דבקיאינן השתא בקיבועא דירחא...
 ומכרזו ר' יוחנן כל* היכא דמטו שלוחי ניסן
 ולא מטו שלוחי תשרי ליעבור... תרי יומי
 גזירה ניסן אטו חשרי... אלמ' כל לצורך*
 נחזין ומוסיפין והרשות בידן. והוא הדין בכל
 תגור לצורך, כגון יום טוב של ראש השנה
 שחל להיות בשבת, אעייג דאמרה תורה
 תקעו, עמדו... וגזרו שלא לתקוע, וכל
 (שכן) זה לצורך... והכא נמי לצורך ראו
 לתקוע ולחזור ולתקוע, ומצוה לשמוע
 לדברי חכמים... מלא תסור... כן נ"ל.

5) ש"ת ר"ה

מאימתי קרין וכו'. פי' רש"י וז"ל הכי קרין כמדת יום
 ואין לו ממשותף לאלו הכתובים כדמריש בנתי' פול
 ק' פירוש רש"י קרין... ששם שכל המטה ביקר והוא נחל
 סוכתים. וכן הוסיף וכתב... קרין קודם לבל לא יחלץ
 למה לא תמללון קרין... ששם נבית
 סוכתה כד' לשומר סוכתה שחך
 דברי תורה. תימה למה נאמר ואלו אין
 סגולם ריעול לקדוש מסך לכונה
 אלא פירוש רש"י... (קמ"ד מ"ב) ואלו
 ק' כלל מרשותיה ט' לקדוש. וזהו
 קה ורין לבדן כקדוש ששם
 פירוש לפיכך... (אורייתא כדמריש).
 וזהו ולמה קרין... ששם מסך
 נחמה למה לא נאמר כמדין

6) רמב"ם ה"ק

א פעמים יבבל יום קראין ק"ש בערב ובבקר.
 שנאמר ובשבתך ובקמך בשעה שדרך
 בני אדם שובבין חיה הוא לילה. ובשעה שדרך בני
 אדם עומדין חיה הוא יום: ב ימה הוא קרא שלשה
 פרשיות אלו הן ששע היה אם שבע ואם: וסקרימין
 לקרות פרשה ששע מפני שיש בה יחד השם וארבתו
 ותלמודו שהיא העיקר הגדול שהכל תלוי בו. ואורייתא
 והיה אם שבע שיש בה צווי על (וכדחה) שאר כל המצות.
 ואחר כך פרשת ציצית שגם היא יש בה צווי וזכירת
 כל המצות:

8) קהל
 קהל
 קהל

זולת מסוגיה דרף י"ד מוכח דק"ש חייב
 מדאורייתא דוקא פרשיות אלו,
 דלשמואל דכתיב בכל פרשכ שכוח אייכ סגו
 נמי בפסוק אחד ואיכ כשקורא ק"ש נמי
 לא כיו דאורייתא אלא פסוק ראשון ואלו
 דרף י"ד אמרינן מכו להפסיק בהלל וכמגילת
 מי אמרינן ק"ש דאורייתא פוסק בהלל ומגילת
 דרבנן לא כשייכ שייכ וכו' כה דנקיש פוסק
 מפני היראה והכבוד מצוה דפוסקוס ז"ל
 דאינו אלא בשאר ק"ש אצל בפסוק ראשון
 לוינו פוסק אלא במקום סכיג, וימלא דעל
 דין פוסק, דאינו אלא בשאר כל הק"ש,
 אמרינן ק"ש דאורייתא, ומוכח דכל הפרשה
 דאורייתא חייב אלא לר"ש דק"ש דאורייתא
 דהיינו אלו פרשיות אלו לשמואל ודאי ולא
 בפסוק אחד וכמשמ"ת עכ"ל הש"ג"א.

1

7) ש"ת ר"ה

תנא דבי רבי חייא מרבי בהלל ויבגמיה
 מדו שיפסיק... אמרינן ק"ש דאורייתא פוסק
 הלל דרבנן מבעיא או רמב"ם פרומי ניסא
 עדיף א"ל פוסק ואין בכך בלום

(9) עמ

(10)

עמ' א תיקה

ובספר העמק שאלה פרשה יתרו כחצ
 לישב דעה כשאלתוהו דנראה
 שסוכר דקיש דרצון לכוי. והיון דבריו דנכו
 דלשמואל יולא גם נפסוק אחד מלות ודברה
 גם כו מ"מ כל שמאריך וקורה יותר בשביל
 מלות ודברה גם, כיו בכלל המלה
 וכפוסק כוי מפוסק במלה דאורייתא דכל
 מלה שלא נחכה בו חורכ שיטור אז כל מה

שכאדם שוסק בו בכל מחשב מלה וכדאמרי
 כחגיגה ד"ט הכרים עשר צמחיה להגיגתו
 כולן קרצין צוי"ט (וע"ש אי קרצין צוי"ט
 שני) ונחום בשם כירושלמי עד שיאמר
 דאין עוד צלתו לכוסין ע"ש ד"ה סט"ז
 הכו דא"ע"פ דסגי צמד צמחה מ"מ כל מה
 שמוסוף הכל בכלל המלה (מיכו קלה יש
 לדמות דשאני מלות חגיגה דכהו צהדיה
 איש כמחנה ירו וביינוי דכל המוסוף מלה
 קטבדו ודא"ע"פ דכאי קרה גבי עולה ראי
 נחוי מ"מ נראה דלפיין מכה נמי אשלמי
 חגיגה כדמשמע צמחה דחגיגה ד"ה ע"ז
 נכסום מרובין ואוכלין מרובין על זה נאמר
 איש כמחנה ירו כו ועמוס' ריש חגיגה
 ד"ה השלמון דלפיין ראי מחגיגה לענין
 השלמון).

(11) שבת פט"ו ק"ט

מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה
 חסדא מס הכספ כריכה גבא דא מנה הלוכה שלח לולין פלגוהו לבי מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה
 חסדא מס הכספ כריכה גבא דא מנה הלוכה שלח לולין פלגוהו לבי מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה
 חסדא מס הכספ כריכה גבא דא מנה הלוכה שלח לולין פלגוהו לבי מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה

(12)

מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה
 חסדא מס הכספ כריכה גבא דא מנה הלוכה שלח לולין פלגוהו לבי מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה
 חסדא מס הכספ כריכה גבא דא מנה הלוכה שלח לולין פלגוהו לבי מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה
 חסדא מס הכספ כריכה גבא דא מנה הלוכה שלח לולין פלגוהו לבי מ"ן מספרין אתר הנהל חסיקוין. שרד לאכל מה נבחר טעונו וכו' למנה

(14) זרחה' א' ע"ג

ב אבל רש"י ורשב"ם כתבו (ק"ט: ד"כ אין פ"א)
 ועיקר המצוה הוא האפיקומן וז"ל רש"י ורשב"ם
 שם אין מספרין וכו' שצריך לאכול מצה בגמר
 המעודה וכו' למצה הנאכלת עם הפסח וזו היא מצה
 הנוצעת שאנו אוכלין באחרונה לשם חובת מצה ועל
 כרחיט אנו מכרכין על אכילת מצה כראשונה אע"פ
 שאינה נאה לשם חובה כראמר לעיל גבי מרור דלאחר
 ז שמיא כרסו סמטו האין היוזר ומכרכין עליו ה"ג גבי
 מצה וכו' עכ"ל וכן ג"כ בלשון הרמב"ם בפ"ה שכתב
 דבאחרונה אוכל משך הפסח וכו' ובמה"ז אוכל כוית
 מצה וכו' שאבילתן היא המצוה עכ"ל בכו משמע
 דהו עיקר המצוה ואפשר לומר דעיקר כוונתו הוא על
 ז' זמן הבית והחוס' (ק"ז.) נראה כמסתפקים בזה ע"ש
 וז"ל הרא"ש הביא דברי רש"י והלק עליו וכתב
 דאפיקומן אינה לשם חובה אלא וכו' לפסח ע"ש ולפ"ז
 דעת רש"י ורשב"ם יש לומר מאד מאד באבילת
 האפיקומן כיון שהיא עיקר המצוה דאבילת מצה וכן
 ז/ סוואר סדרמב"ם כמ"ש לכן יש לומר מאד מאד
 לאכול לכל הפחות כוית שלם (ו-)

(13) כ"ז ע"ג

הרמב"ם ריש פ"ו דחמץ ומצה פוסק ד"ל "מ"ע מן
 התורה לאכול מצה בכל מקום ובכל זמן וכו' ומשאכל כוית
 יצא ידי חובתו עכ"ל. הרי כשיבאר לבתחילה עיקר מצות
 אכילת מצה בליל חמשה עשר לא פירש שיעור כוית, ומשמע
 דבכל מה שאוכל בליל סדר מקיים מ"ע, דהמצוה לאכול
 בליל מ"ן מצה ואין בתורה שיעור, ובכל מה שאוכל מקיים
 המצוה, ומסיק דבכזית יצא ידי חובו וחינו שיער דוקא
 וקיים מצותו, אבל אם אוכל עוד מקיים המצוה בטמיו, וכן
 גמ"ו דסוכה פוסק, אכילה בליל יום טוב הראשון חובה,
 אסילו אכל כוית יצא ידי חובתו ומשמע נמי שאם אוכל
 יותר מקיים המ"ע בכל מה שאוכל ורק חיובו נפקע בכזית.

(15) חזקיה' א' ע"ג

הרמב"ם ריש פ"ו דחמץ ומצה פוסק ד"ל "מ"ע מן
 התורה לאכול מצה בכל מקום ובכל זמן וכו' ומשאכל כוית
 יצא ידי חובתו עכ"ל. הרי כשיבאר לבתחילה עיקר מצות
 אכילת מצה בליל חמשה עשר לא פירש שיעור כוית, ומשמע
 דבכל מה שאוכל בליל סדר מקיים מ"ע, דהמצוה לאכול
 בליל מ"ן מצה ואין בתורה שיעור, ובכל מה שאוכל מקיים
 המצוה, ומסיק דבכזית יצא ידי חובו וחינו שיער דוקא
 וקיים מצותו, אבל אם אוכל עוד מקיים המצוה בטמיו, וכן
 גמ"ו דסוכה פוסק, אכילה בליל יום טוב הראשון חובה,
 אסילו אכל כוית יצא ידי חובתו ומשמע נמי שאם אוכל
 יותר מקיים המ"ע בכל מה שאוכל ורק חיובו נפקע בכזית.

(16) חזקיה' א' ע"ג

יש שכתב בזה, ובהקדמו מה שיש לחקור ביסוד מה ששנינו כאן שאין מחשבת
 מינע מעלת דבר שאינו מעבב את הכפרה, שיש לבארו בבי אופנים: א) שכל
 מעשה שאינו מעבב, אין מחשבת פינול מעלת בו. ב) שכל עבדה שאינה מעבבת
 אינה חשובה עבדה לפגול בה. ג) מעשה לצד השני יש לומר, שאם העבדה כשלעצמה
 עוונה המעבבת היא, אף אם יש בה כמה עשיות שאינן מעבבין, ויכלו לפגול אף
 בהם, כיון שהעבדה עצמה עוונה. ד) המעבבת את הכפרה היא, חשובה היא לפגול.
 מעשה מוכן החילוק בין שפיכת שירים והקטרת אימורים שאי אפשר לפגול בהם,
 לבין כל הדברים שהבאנו שאפשר לפגול בהם, כי שפיכת שירים והקטרת אימורים
 כל דין עבודתם אינו מעבב, לכך אין מפגלים בהם, מה שאין כן מחשבת קבלת
 כל הדם, כיון שעצם עבודה קבלה עבדה המעבבת בהם, מפגלין גם בחלקי העבודה
 שאינן מעבבים את הכפרה, וכן מבואר מדעת אפשר לפגול בשחיטת מיעוט בשרא,
 שאף שאין מקצת שחיטה זו מעבב את הכפרה, אך כיון שעצם עבודת השחיטה
 מעבב את הכפרה, מפגלים אף בחלקי השחיטה שאינן מעבבים את הכפרה, וכן

(17)

פרק לולב הגזול

החפצים הגרועים בנוי ממנו.

ב) חסרון נוי גמור; כאופן זה החפצא של מצוה נחשב לבעל מום המופקע מני לגמרי, ובאופן זה חסרון נוי הוא חלול פסול בדיעבד. יבש לרש"י הופך את הלולב לבעל מום מפני שהוא מופקע מני, ולפיכך לולב יבש פסול. וגם בס"ת, אם האזכרות כולן נכתבו שלא לשמן ועבר עליהן בקולמוס לקדשן, יש הפקעת נוי, ויש חלול שם מום — מנומר — הפוסל גם בדיעבד. ר"י וחכמים חולקים אם מום זה חל בשם א' או דוקא בהעברת קולמוס על כל האזכרות של הס"ת. מאידך גיסא — דין אגד הלולב אינו נכלל בנוי המעכב בדיעבד, אלא בנוי הראשון — בנוי שאינו קצוב — הדרוש לכתחלה בכל המצוות, ולפי" דין האגד בלולב הוא חובה לכתחלה לפי רבנן אבל אינו מהווה דין פסול, כי אפי' בלי האגד אין המינים בעלי מומים, ואינם חסרים נוי לגמרי כמו יבש, דיכש חסר נוי לגמרי ונעשה בעל מום ולכן פסול.

— ב —

ג"ל שלרש"י (עיין בתוס' ד"ה בעינן) היה קשה, מדוע אומרת הגמרא כאן כי יבש פסול ביו"ט שני אבל פסול חסר כשר ביו"ט שני (לקמן ל"ו:). התירוץ לדעתו הוא כי חסר הוא פסול שחל דוקא במצות ד' המינים (מדין ולקחתם לקיחה תמה), וחכמים הקילו והכשירו פסול זה ביו"ט שני, אבל יבש פסול מדין הפקעת נוי וחלול שם מום והוא דין בכהת"כ שפוסל גם מצוות אחרות (כגון שמות ס"ת). פסול שחל במצוות בכהת"כ פוסל לולב ואתרוג גם ביו"ט שני. וז"ל שלרש"י בגמרא כד"ה בשלמא: יבש פסול בדרכן נמי כיון דמצוה היא משום זכר למקדש בעינן הדור מצוה עכ"ל. ר"ל, כי יבש פסול מדין הפקעת הדור מצוה, שהיו חלול פסול מום בכל התורה כולה, ואינו פסול שחל בד' המינים בלבד, כמו הפסול של חסר. ולפיכך, יבש פסול כל ז', וחסר פסול ביו"ט הראשון בלבד.

ולפי"ז, כשהסוגיא (לא). פוסלת יבש מטעם

דף כ"ט ע"ב. רש"י ד"ה יבש, ז"ל דבעינן מצוה מהודרת דכתיב ואנהו, עכ"ל. עיין בתוס' ד"ה לולב. פירש"י קשה משני טעמים: א) מאחר שדין נוי אינו אלא לכתחלה כמו שהוכיחו התוס', למה יפסל יבש בדיעבד. ב) בגמרא מפורש (לא). שלולב יבש פסול משום דאתקיש לולב לאתרוג, "מה אתרוג בעי הדר אף לולב בעי הדר", ואין זה חלול פסול ואנהו, וצ"ע בביאור שיטתו.

ונראה לבאר את יסוד דין זה קלי ואנהו ובכך לחרץ את שיטת רש"י התמוהה, דהנה במס' גיטין (כ.). איתא שהכותב את השם בס"ת בלי כוונת לשמה, לר' יהודה מעביר עליו קולמוס ומקדשו, ורבנן סוברים שהספר פסול שאין שם זה מן המובחר. רב אחא בר יעקב מסביר את שיטתם דהם סוברים "דבעינן זה קלי ואנהו וליכא". וכן איתא בגיטין (כד:): שאפי' ר' יהודה, המכשיר העברת קולמוס לקדש שם א' שנכתב שלא לשמה, פוסל אזכרות ס"ת שנכתבו כולן שלא לשמן, שאם יעביר קולמוס על כל האזכרות "מחזי כמנומר" — ופסול. מנומר פסול משום שחסרון נוי הוא.

מוכח מזה, כי לפעמים חסרון נוי פוסל בדיעבד. וצ"ע מהו יסוד הפסול של חסרון נוי. ונ"ל, שמה מוכרח כי ישנן שתי הלכות בדין ואנהו ונוי מצוה.

א) הלכה של נוי שאינו מסוים; כלומר, יש חיוב ככלל להתנאות לפניו במצוות ולעשות מצוות באופן מהודר. אמנם דין זה הוא הדור מצוה ונוי שאינו קצוב ומסוים. יש להדר — אבל בלי ההדר החפצא אינו בעל מום ואינו מופקע מני ואינו פסול. חיוב נוי זה הוא רק לכתחלה, שיש להתנאות לפניו במצות בס"ת נאה, טלית נאה, ציצית נאה וכו'. ברם אין כאן פסול כי החפצא אינו בעל מום. יש חובה להתנאות, אך הנוי אינו קצוב ומסוים. החפץ צ"ל נאה יותר מחפץ אחר, ברם יש חפצים אחרים יותר נאים מחפץ זה, א"א לומר שחסר נוי באופן מוחלט כבעל מום, דהא ככל אופן הרי החפצא נאה לעומת

4